

Федоренко Юрій Сергійович,

аспірант

*(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)*ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2766-3747>

СТРОКИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ПРОВАДЖЕНЬ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Стаття присвячена дослідженню строків, що застосовуються під час розгляду відокремлених проваджень у справі про банкрутство. Метою статті є розкриття таких строків та особливостей їх застосування. Охарактеризовані особливості застосування господарсько-процесуальних строків під час розгляду відокремлених проваджень у справі про банкрутство. Розкрита специфіка застосування позовної давності у справах про банкрутство. Надана характеристика специфічним строкам, що застосовуються у відокремлених провадженнях у справах про банкрутство, а саме строку заявлення кредиторських вимог і трирічного строку «підозрілого періоду», протягом якого може бути ініційоване питання про визнання недійсними правочинів боржника у справі про банкрутство. За результатами проведеного дослідження автор доходить висновку, що матеріально-правові та господарсько-процесуальні строки застосовуються у відокремлених провадженнях із низкою особливостей, зумовлених специфікою як справ про банкрутство загалом, так і відокремлених проваджень зокрема.

Ключові слова: банкрутство, неплатоспроможність, відокремлене провадження, процесуальні строки, підозрілий період, позовна давність.

Постановка проблеми. Провадження у справах про банкрутство є дуже специфічною категорією справ у господарському процесі, для якого характерне вирішення у межах однієї, загальної справи, чималої кількості так званих «міні-проваджень» – тобто тих питань, які так чи інакше стосуються боржника у справі про банкрутство та його майна. Правове регулювання провадження у справах про банкрутство загалом, як і відокремлених проваджень у таких справах зокрема, має дуалістичний характер, адже тут підлягають застосуванню як норми Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУз-ПБ), так і норми Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України). Якщо говорити про строки, які підлягають застосуванню у таких справах, то сміливо можна додавати до цього переліку і строк позовної давності, передбачений Цивільним кодексом України (далі – ЦК України), адже питання про позовну давність часто має вирішальне значення у цій категорії справ. Таке різноманіття строків, що підлягають застосуванню у відокремлених провадженнях у справах про банкрутство, зумовлює необхідність детального розгляду цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провадження у справах про банкрутство загалом неодноразово ставало предметом дослідження науковців і практиків. Серед них слід відзначити О. Бірюкова, А. Бутирського, І. Бутирську, І. Вечірка, Л. Грабован, В. Джуна, Ю. Кабенюк, Л. Ніколенко, Б. Полякова, Р. Полякова, П. Пригузу, В. Радзивілюк та ін. Деякі науковці навіть вивчали окремі строки, що застосовуються у справі про

банкрутство. Так, О. Беяневич розглянула особливості застосування норм про позовну давність у справах про банкрутство [1]. А. Бутирський запропонував авторську класифікацію строків у процедурі банкрутства загалом [2]. М. Гурін у своєму дисертаційному дослідженні в окремому підрозділі описав строки, що застосовуються під час визнання правочинів боржника недійсними у процедурі банкрутства [3]. Проте комплексного дослідження строків, які застосовуються у відокремлених провадженнях у справах про банкрутство, здійснено не було, що засвідчує актуальність нашої розвідки.

Метою статті є розкриття строків, які застосовуються у відокремлених провадженнях у справах про банкрутство, та виявлення особливостей їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Як зазначається у науковій літературі, провадження у справах про банкрутство є самостійним, особливим видом провадження у господарському судочинстві, оскільки, на відміну від справ позовного і наказного провадження, господарський суд не просто є незалежним арбітром і «стороннім спостерігачем» у змагальному процесі, а й часто сам може із власної ініціативи приймати важливі для справи рішення [4, с. 30]. Поряд із цим для розгляду відокремлених проваджень у справі про банкрутство характерна специфічна процесуальна форма, яка відрізняється і від процесуальної форми розгляду загальної справи про банкрутство, і від процесуальної форми розгляду справ у порядку позовного провадження [5, с. 23]. Однією з таких особливостей є строки, що застосовуються під час розгляду цих справ.

Першими строками, які застосовуються у відокремлених провадженнях у справі про банкрутство, є господарсько-процесуальні строки, тобто передбачені ГПК України. Під господарсько-процесуальним строком Ю. Шекера розуміє встановлений законом або призначений судом, виражений роками, місяцями, днями, годинами чи хвилинами проміжок часу або момент у часі, визначений точною календарною датою або вказівкою на подію, яка має неодмінно настати, спрямований на забезпечення процесуальної економії й оперативності судового процесу, в межах якого суд чи інший учасник судового процесу вправі або зобов'язаний здійснити певні процесуальні дії, або може мати місце настання певних процесуальних наслідків [6, с. 181].

Абз. 4 ч. 1 ст. 7 КУЗПБ у чинній редакції передбачає, що заяви (позовні заяви) учасників провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) або інших осіб у спорах, стороною в яких є боржник, розглядаються у межах справи про банкрутство (неплатоспроможність) за правилами *спрощеного позовного провадження* (виділено мною – Ю. Ф.). Ст. 7 КУЗПБ у 2023 році зазнала чималих змін, зокрема було змінено вид провадження, за правилами якого розглядаються відокремлені провадження у справі про банкрутство, замість загального позовного провадження тепер передбачене спрощене. Попередня редакція ст. 7 КУЗПБ взагалі не містила вказівку на вид провадження, у якому розглядалися відокремлені провадження у справі про банкрутство, проте такі провадження розглядалися на практиці за правилами саме загального позовного провадження, виходячи з положень п. 1 ч. 4 ст. 247 ГПК України (справи про банкрутство не можуть бути розглянуті у порядку спрощеного позовного провадження). Строк розгляду відокремленого провадження відповідав строку розгляду справи у порядку загального позовного провадження і був досить тривалим, що не завжди було виправданним. Викладення ст. 7 КУЗПБ у новій редакції та передбачення там розгляду відокремленого провадження у справі про банкрутство за правилами спрощеного позовного провадження дозволить скоротити строки розгляду питань, які вирішуються у таких провадженнях і мають важливе значення для всієї справи про банкрутство.

Крім господарсько-процесуальних, у відокремлених провадженнях є й інші строки, що мають важливе значення для справи. А. Бутирський пропонує класифікацію строків у процедурі банкрутства за такими критеріями: за видом законодавства, яке регламентує такі строки (строки, передбачені загальним законодавством, і строки, передбачені спеціальним законодавством), характером правовідносин, у яких застосовуються строки у процедурі банкрутства (матеріальні, процедурні та процесуальні), залежно від наслідків застосування (загальні та присікальні строки у процедурі банкрутства) [2, с. 41].

Серед наведених важливе значення для відокремлених проваджень мають також матеріальні строки, зокрема строк позовної давності. З цього приводу О. Белянич вказує: «Якщо встановлюються часові межі судового захисту порушеного цивільного права, позовна давність слугує правовій стабільності й усуненню правової невизначеності, яку можуть створювати задоволені (застарілі) правові вимоги» [1, с. 6].

Справедливе задоволення вимог кредиторів – це те, заради чого останні ініціюють справу про банкрутство [7, с. 25]. Тому для того, щоб вимоги кредиторів задовольнялися дійсно справедливо, важливим є недо-

пущення визнання тих вимог, за якими строк позовної давності пропущений. У зв'язку із цим питання початку перебігу позовної давності, особливостей її застосування у справі про банкрутство завжди викликає чимало спорів на практиці та судових помилок у цих питаннях. Під судовою помилкою у науковій літературі пропонується розуміти відображений у судовому акті результат діяльності судді, який здійснюється у формі діяння, не регламентованого процесуальними та матеріальними нормами, наслідками якого стає порушення прав і законних інтересів [8, с. 177]. Судові помилки, допущені у частині застосування матеріального строку позовної давності у справі про банкрутство, часто стають причинами порушення прав і законних інтересів великої кількості суб'єктів, адже у справі про банкрутство часто бере участь чимала кількість кредиторів. Як наслідок, питання застосування позовної давності у справі про банкрутство та помилки, допущені судами у цій сфері, часто стають предметом розгляду у суді касаційної інстанції. Наприклад, у справі № 10/5026/995/2012 Касаційний господарський суд Верховного Суду постановою від 11 лютого 2020 року сформував правову позицію щодо того, що суб'єктом прав є боржник, а не арбітражний керуючий (ліквідатор), а тому, визначаючи початок перебігу позовної давності за такими заявами, слід враховувати, коли про порушене право дізнався або міг дізнатися боржник в особі уповноваженого органу. Крім того, суд касаційної інстанції наголосив, що у спорі, який вирішується у справі про банкрутство, обставини відкриття провадження у справі про банкрутство та призначення арбітражного керуючого самі собою (за відсутності інших обставин) не можуть розглядатися судами як виняток, свідчити про об'єктивність перешкоди для заявника звернутися до суду за захистом порушеного права у межах позовної давності і, відповідно, бути поважною причиною пропуску цього строку [9].

В іншій постанові Касаційний господарський суд Верховного Суду наголосив, що у разі пред'явлення у межах справи про банкрутство позову самою особою, право котрої порушене (боржником), і пред'явлення позову в інтересах цієї особи іншою уповноваженою на це особою, якою може бути арбітражний керуючий, перебіг позовної давності обчислюється з одного й того самого моменту: коли особа довідалася або могла довідатися про порушення її права або про особу, котра його порушила. Відхід від наведеної позиції щодо правил визначення початку перебігу позовної давності у спорах у справах про банкрутство при зверненні боржника/арбітражного керуючого до суду з вимогами про захист цивільного права або інтересу боржника означав би не передбачене законом, а тому безпідставне наділення арбітражного керуючого як особи, що у справі про банкрутство діє від імені боржника, особливим статусом із наданням одночасно боржнику як носію права у спорі не передбаченої нормами закону переваги перед іншими учасниками цього спору у захисті своїх прав та інтересів, зокрема обмежував би протилежну сторону спору у захисті своїх прав та інтересів щодо предмета спору, і, відповідно, ставив би її у нерівне становище перед суб'єктом звернення – боржником/арбітражним керуючим [10].

КУЗПБ передбачає також чимало строків, які застосовуються у справі про банкрутство. Для дослідження відокремлених проваджень важливе значення має тридцятиденний строк для заявлення кредитором своїх вимог до боржника. Так, відповідно до ч. 1 ст. 45 КУЗПБ конкурсні кредитори за вимогами, що виникли до дня

відкриття провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, які їх підтверджують, протягом 30 днів із дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство. Кредитори, вимоги котрих заявлені після завершення строку, визначеного ч. 1 цієї статті, є конкурсними, однак не мають права вирішального голосу на зборах і комітеті кредиторів (ч. 3 ст. 45 КУзПБ).

Із цього приводу Л. Грабован вказує, що норма про позбавлення права вимоги (погашення вимоги) кредиторів не узгоджується із завданням конкурсного процесу на цій стадії, яке полягає у виявленні кредиторів і формуванні пасиву, встановленні на підставі співвідношення пасиву й активу боржника факту його неплатоспроможності, після чого – визнання боржника банкрутом і проведення ліквідаційної процедури для задоволення вимог кредиторів у встановлені строки [11, с. 55].

Строк для заявлення кредиторами своїх вимог до боржника раніше прийнято було вважати присікальним і таким, що не підлягає поновленню, проте у зв'язку із введенням в Україні дії воєнного стану, тимчасовою окупацією деяких територій та іншими чинниками, зумовленими повномасштабним вторгненням, суди почали поновлювати цей строк. Наприклад, на адресу Господарського суду Харківської області після офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про визнання неплатоспроможним надійшла заява Н. із грошовими вимогами до боржника фізичної особи. У наданій заяві Н. просить суд врахувати воєнний стан на території України та поновити пропущений строк для подання заяви, визнати грошові вимоги до боржника у розмірі 140 000,00 грн і включити їх до реєстру вимог кредиторів. В ухвалі суд встановив: «Враховуючи воєнний стан у країні й активні бойові дії на території Харківської області, суд виважено підходить до питань, пов'язаних із безпекою та забезпеченням принципу змагальності для реалізації прав сторін на повне

й об'єктивне встановлення всіх обставин справи, тому вважає за необхідне задовольнити клопотання заявника про поновлення пропущеного строку та прийняти заяву до розгляду в попередньому засіданні» [12].

Ще один важливий строк, характерний тільки для справи про банкрутство, – це трирічний строк так званого «підозрілого періоду», протягом якого може бути пред'явлено вимогу про визнання недійсними правочинів боржника. У науковій літературі він характеризується як спеціальний процесуальний строк щодо реалізації компетенцій арбітражного керуючого та кредитора, встановлений відповідно до закону. У цій ситуації не йдеться про визначення складу правопорушення або про зворотню дію закону, а встановлюється новий строк реалізації повноважень арбітражного керуючого або кредитора для захисту та збалансування прав усіх учасників процедури банкрутства [13, с. 77]. Такий строк є присікальним і поновленню, на відміну від строку позовної давності, не підлягає.

Висновки. Таким чином, у відокремлених провадженнях у справі про банкрутство застосовуються господарсько-процесуальні строки, передбачені ГПК України, матеріально-правові строки, передбачені спеціальним законодавством (наприклад, позовна давність, передбачена Цивільним кодексом України), а також строки, передбачені спеціальним законодавством про банкрутство (строк заявлення кредиторських вимог, трирічний строк «підозрілого періоду» тощо). Викладення ст. 7 КУзПБ у новій редакції та передбачення там розгляду відокремленого провадження у справі про банкрутство за правилами спрощеного позовного провадження дозволить скоротити строки розгляду питань, які вирішуються у таких провадженнях і які мають важливе значення для всієї справи про банкрутство. Матеріально-правові та господарсько-процесуальні строки застосовуються у відокремлених провадженнях із низкою особливостей, що зумовлюється специфікою як справ про банкрутство загалом, так і відокремлених проваджень зокрема.

Список використаних джерел

1. Беляневич О. Про особливості застосування норм про позовну давність у справах про банкрутство. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 10. С. 5–9.
2. Бутирський А. Класифікація строків у процедурі банкрутства. *Право України*. 2021. № 4. С. 33–42.
3. Гурін М.О. Визнання недійсними правочинів боржника у процедурі банкрутства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2022. 208 с.
4. Бутирська І. Провадження у справах про банкрутство як особливий вид провадження у господарському судочинстві. *Право України*. 2021. № 4. С. 23–32.
5. Ніколенко Л.М., Федоренко Ю.С. Процесуальна форма розгляду відокремлених проваджень у справі про банкрутство. *Правовий часопис Донбасу*. 2023. № 1. С. 22–26.
6. Шекера Ю.О. Строки у господарському процесуальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2016. 207 с.
7. Бутирський А.А. Значення інституту банкрутства для економічних відносин в Україні. *Матеріали круглого столу «Перші наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова»* (8 лютого 2019 р., м. Київ). 2019. С. 23–27.
8. Ніколенко Л.М. Поняття та ознаки судових помилок, які є підставою перегляду судових актів у господарському судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 175–178.
9. Постанова Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду від 11 лютого 2020 року у справі № 10/5026/995/2012. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88017551> (дата звернення: 25.05.2023).
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 10 листопада 2022 року у справі № 922/1362/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107428585> (дата звернення: 25.05.2023).
11. Грабован Л. Правовий статус кредиторів у Кодексі України з процедур банкрутства. *Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства : збірка наукових статей / за заг. ред. С.В. Жукова*. Київ : Алерта, 2019. С. 34–45.
12. Ухвала Господарського суду Харківської області від 27 жовтня 2022 року у справі № 922/5178/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106999957> (дата звернення: 25.05.2023).

13. Гончаренко О., Черненко О., Ковалишин О. Правова природа трирічного строку, передбаченого статтею 42 Кодексу України з процедур банкрутства. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 73–79.

References

1. Belianevych O. (2017). Pro osoblyvosti zastosuvannia norm pro pozovnu davnist u spravakh pro bankrutstvo. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 10. S. 5–9. [in Ukrainian].
2. Butyrskyi A. (2021). Klasyfikatsiia strokiv u protseduri bankrutstva. *Pravo Ukrainy*. № 4. S. 33–42. [in Ukrainian].
3. Huryh M. O. (2022). Vyznannia nediisnymy pravochnyiv borzhnyka u protseduri bankrutstva : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.04 / Donetskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Kropyvnytskyi, 208 s. [in Ukrainian].
4. Butyrska I. (2021). Provdazhennia u spravakh pro bankrutstvo yak osoblyvyi vyd provdazhennia u hospodarskomu sudochynstvi. *Pravo Ukrainy*. № 4. S. 23–32. [in Ukrainian].
5. Nikolenko L. M., Fedorenko Yu. S. (2023). Protsesualna forma rozghliadu vidokremlyenykh provdazhen u spravi pro bankrutstvo. *Pravovyi chasopys Donbasu*. № 1. S. 22–26. [in Ukrainian].
6. Shekera Yu.O. (2016). Stroky u hospodarskomu protsesualnomu pravi Ukrainy : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.04 / Natsionalnyi universytet "Odeska yurydychna akademiia". Odesa, 207 s. [in Ukrainian].
7. Butyrskyi A.A. (2019). Znachennia instytutu bankrutstva dlia ekonomichnykh vidnosyn v Ukraini. *Materialy kruhloho stolu "Pershi naukovy chytannia pam,iaty akademika V.K. Mamutova"* (8 liutoho 2019 r., m. Kyiv). S. 23–27. [in Ukrainian].
8. Nikolenko L.M. (2012). Poniattia ta oznaky sudovykh pomylok, yaki ye pidstavoiu perehliadu sudovykh aktiv u hospodarskomu sudochynstvi. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 2. S. 175–178. [in Ukrainian].
9. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi sudovoi palaty dlia rozghliadu sprav pro bankrutstvo Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 11 liutoho 2020 roku u spravi № 10/5026/995/2012. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88017551> (data zvernennia: 25.05.2023). [in Ukrainian].
10. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 10 lystopada 2022 roku u spravi № 922/1362/17. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107428585> data zvernennia: 25.05.2023). [in Ukrainian].
11. Hrabovan L. (2019). Pravovyi status kredytoriv u Kodeksi Ukrainy z protsedur bankrutstva. *Zastosuvannia norm Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva. Zbirka naukovykh statei / za zah. red. S.V. Zhukova*. Kyiv : Alerta, S. 34–45. [in Ukrainian].
12. Ukhvala Hospodarskoho sudu Kharkivskoi oblasti vid 27 zhovtnia 2022 roku u spravi № 922/5178/21. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106999957> (data zvernennia: 25.05.2023). [in Ukrainian].
13. Honcharenko O., Chernenko O., Kovalyshyn O. (2021). Pravova pryroda tryrichnoho stroku, predbachenoho statteiu 42 Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 6. S. 73–79. [in Ukrainian].

Fedorenko Yurii,

Postgraduate Student

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2766-3747>

TERMS APPLICABLE DURING CONSIDERATION OF SEPARATE BANKRUPTCY PROCEEDINGS

The legal regulation of proceedings in bankruptcy cases in general, as well as separate proceedings in such cases in particular, has a dualistic nature, because here both the norms of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures and the norms of the Economic Procedural Code of Ukraine are subject to application of Ukraine. At the same time, if we talk about the terms that are subject to application in such cases, we can safely add the Civil Code of Ukraine, because the question of statute of limitations is often of decisive importance in this category of cases. Such a variety of time limits, which are subject to application in separate proceedings in bankruptcy cases, makes it necessary to conduct a study of this issue.

The article is devoted to the study of the terms used during the consideration of separate proceedings in the case of bankruptcy. The purpose of the article is to disclose the terms applicable in separate proceedings in bankruptcy cases, to identify the peculiarities of their application in separate proceedings in bankruptcy cases.

The peculiarities of the application of economic and procedural terms during the consideration of separate proceedings in the case of bankruptcy are characterized. The specifics of the application of the statute of limitations in bankruptcy cases have been revealed. In order for creditors, claims to be satisfied really fairly, it is important to prevent the recognition of those claims for which the statute of limitations has been missed. In this regard, the issue of the beginning of the statute of limitations, the specifics of its application in a bankruptcy case always causes a lot of disputes in practice, and even judicial errors in these matters. Specific time periods applied in separate proceedings in bankruptcy cases are described, namely the time period for filing creditor claims and the three-year period of the "suspicious period", during which the issue of invalidating the debtor's acts in the bankruptcy case can be initiated. Based on the results of the conducted research, the author comes to the conclusion that material-legal and economic-procedural terms are used in separate proceedings with a number of peculiarities, which is determined by the specifics of both bankruptcy cases in general and separate proceedings in particular.

Key words: *bankruptcy, insolvency, separate proceedings, procedural terms, suspicious period, statute of limitations.*

Надійшла до редколегії 30.05.2023